

ВОЛОДИМИР КОСТІВ ПРО ВИХОВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДІТЕЙ В РІЗНИХ ЗА СТРУКТУРОЮ СІМ'ЯХ

Лемко Г.І.

к.пед.н., доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

м. Івано-Франківськ, Україна

В умовах сучасного українського суспільства відбуваються процеси трансформації сімей, які виникають на фоні соціально-економічних проблем. Сучасна молодь України переживає глибинні зміни й протиріччя між сімейними традиційними цінностями та сучасними орієнтаціями. Про важливість родинного виховного середовища підкреслюється в українському законодавстві. І це закономірно, адже побудувати повноцінне суспільство без активної участі й підтримки сім'ї неможливо. Проблема виховання ціннісних орієнтацій у сім'ї потребує значної уваги.

Наукові підходи до стану сімейно-родинного виховання розкрито у педагогічних розвідках сучасних українських дослідників (Т. Алексеєнко, С. Бабишин, О. Вишневський, М. Євтух, Б. Ковбас, В. Костів, В. Кравець, А. Кузьмінський, О. Любар, А. Марушкевич, М. Міщенко, В. Омеляненко, Л. Повалій, В. Постовий, А. Рацул, М. Сметанський, М. Стельмахович, О. Сухомлинська, Є. Сявак, О. Хромова, П. Щербань та ін.).

Мета публікації полягає в розкритті поглядів Володимира Костіва на особливості виховання ціннісних орієнтацій у різних за структурою сім'ях.

Сім'я є складним багатовимірним соціальним утворенням. Вона відіграла, відіграє і буде відігравати важливу роль у розвитку людського суспільства. Сьогодні стає дедалі очевидним, що без засвоєння молодим поколінням цінностей родинних традицій, основ сімейної педагогіки не можна побудувати демократичне, гуманне суспільство, адже саме в родині формується модель майбутньої поведінки особистості, закладається фундамент моральності та вихованості.

Одним із фундаторів дослідження царини сімейного виховання був Володимир Іларійович Костів. Коло його наукових уподобань надзвичайно широке: сімейне виховання, моральне виховання, практична психологія, формування культури особистості, професійна підготовка соціальних працівників та ін. Також сферою дослідження педагога були особливості виховання дітей у неповних, розлучених, осиротілих та позашлюбних сім'ях.

На думку В. Костіва, умови несприятливих обставин життєдіяльності неповної сім'ї ведуть до суперечливого ставлення до життя, його цінностей; до зруйнування віри у людину; до перегляду дітьми таких чеснот як добро, справедливість, вірність, любов, честь, гідність тощо. Переоцінка особи батька чи матері, які стали раптом чужими, супроводжується в свідомості дитини переоцінкою людини взагалі, вираженим симптомом якого є недовір'я до оточуючих, а іноді й руйнування віри в моральний ідеал. Тому в число найважливіших життєвих цінностей дітей із неповних сімей входять: прагнення мати вірних друзів, бути щасливим, самоутвердитись як особистість, усвідомити своє місце й призначення в житті, стати корисним суспільству та ін. Однак, відсутність одного з батьків «не завжди є причиною поганого виховання. Часто життєві й моральні цінності дітей із неповних сімей є такими ж нормальними, як і у звичайній повній сім'ї» [1, с. 246].

Не отримує міцного фундаменту система моральних цінностей особи у значної частини дітей із розлучених сімей. Часто матір чи батько у розлученій сім'ї необ'єктивно оцінює того з батьків, які проживають окремо. Однак, применшуючи їхній авторитет, вони тим самим ставлять під сумнів і свій авторитет. У ситуації горя й сорому, мати чи батько нерідко у всіх вадах звинувачують іншого, тим самим виховуючи у дітей почуття ненависті, яке потім повертається і проти батька чи матері та інших дорослих. Іноді діти відчують почуття вини, відчуття неповноцінності, пригноблення, зневажання, що у багатьох випадках призводить до деформації особистості. Тому велике значення для розвитку особистості має виховання толерантності, поваги, доброзичливості та відповідної установки, яка зумовлює правильне задоволення потреби у визнанні серед ровесників.

Професор В. Костів наголошував, що найбільш вразливою серед неповних сімей є осиротіла сім'я. При розумній позиції матері (батька) загальне сімейне горе ще більше згуртовує членів сім'ї, допомагає формуванню бережливого ставлення один до одного, почуття відповідальності. Піклування про благополуччя близьких має для дитини характер життєвої цінності, сприяє ранньому вихованню моральних переконань, власної лінії поведінки [2, с. 194].

Позашлюбна сім'я – один із типів неповної сім'ї, що виникає в результаті народження дитини жінкою поза шлюбом. Виховання дітей у позашлюбній сім'ї стає ефективнішим, якщо мати усвідомлює становище й враховує обставини і труднощі, що виникають на їхньому життєвому шляху. У розвитку дитини важливим є виховання таких цінностей як задоволення насущних потреб, емоційного самоутвердження, соціальної орієнтації, налагодження збалансованого режиму праці, організація ознайомлення дитини з соціальною роллю батька з метою наведення батьківського прикладу для наслідування, засвоєння зразків і моделей поведінки, відкидання стандартів поведінки дитини за своїм образом і подобою, усунення небажаних крайнощів у ставленні до дитини.

Таким чином, сім'я є першоосною суспільства, соціумом, в якому найбільшою мірою реалізуються потреби дітей, формуються мотиви їхньої поведінки як критерії розвитку особистості, відбувається їхнє самопізнання, самоактуалізація та самореалізація. Сім'я є основним інститутом, що відповідає за виховання ціннісних орієнтацій підростаючої особистості.

Список використаних джерел

1. Ковбас Б., Костів В. Родинна педагогіка : у 3 т. Том I. Основи родинних взаємовідносин. Івано-Франківськ, 2006. 288 с.
2. Ковбас Б., Костів В. Родинна педагогіка : у 3 т. Том II. Основи родинного виховання. Івано-Франківськ, 2006. 288 с.